

УДК 343.135

*Н. Л. Боржецька**аспірант кафедри правосуддя та кримінально-правових дисциплін
(Національний університет "Острозька академія")*

**ВИНЕСЕННЯ ПОСТАНОВИ ПРО НАПРАВЛЕННЯ СПРАВИ
ДО СУДУ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ
ОБВИНУВАЧЕНОГО ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЯК ОКРЕМА ФОРМА ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА**

Стержневим завданням досудового слідства є збирання доказів з метою з'ясування справжніх обставин кримінальної справи. Для виконання цього завдання кримінально-процесуальний закон зобов'язує особу, яка провадить дізнання, слідчого і прокурора вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують і обтяжують його відповідальність (ст. 22 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК)). Саме від того як повно, всебічно та об'єктивно під час розслідування справи будуть встановлені її фактичні обставини, залежить законність та обґрунтованість кінцевого рішення, яким завершується дана стадія кримінального процесу.

Формам рішень, що складаються слідчим по закінченні досудового слідства, КПК присвятив спеціальну статтю (ст. 212). Вона гласить: "Досудове слідство закінчується складанням обвинувального висновку або

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

постанови про закриття справи чи постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру". Тобто, чинний кримінально-процесуальний закон прямо передбачив три форми закінчення досудового слідства.

До підстав другої з них – винесення постанови про закриття справи – КПК відніс ті, що: 1) зазначені у статті 6 КПК та, 2) недоведеність участі обвинуваченого у вчиненні злочину (ст. 213 КПК).

Недоведеність участі обвинуваченого у вчиненні злочину і підстави, передбачені п. п. 1, 2 ч. 1 ст. 6 КПК, а саме, відсутність події злочину та відсутність у діянні складу злочину, є реабілітуючими. Інші ж підстави, передбачені ч. 1 ст. 6 КПК: примирення обвинуваченого, підсудного з потерпілим у справах, які порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, крім випадків, передбачених частинами 2, 4 і 5 статті 27 КПК (п. 6 ч. 1 ст. 6 КПК); відсутність скарги потерпілого, якщо справу може бути порушено не інакше як за його скаргою, крім випадків, коли прокуророві надано право порушувати справи і при відсутності скарги потерпілого (частина 3 статті 27 КПК) (п. 7 ч. 1 ст. 6 КПК); щодо померлого, за винятком випадків, коли провадження в справі є необхідним для реабілітації померлого або відновлення справи щодо інших осіб за нововиявленими обставинами (п. 8 ч. 1 ст. 6 КПК); наявність вироку щодо особи по тому ж обвинуваченню, що набрав законної сили, або ухвали чи постанови суду про закриття справи з тієї ж підстави (п. 9 ч. 1 ст. 6 КПК); наявність нескасованої постанови щодо особи органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття справи по тому ж обвинуваченню (п. 10 ч. 1 ст. 6 КПК); наявність нескасованої постанови органу дізнання, слідчого, прокурора про відмову в порушенні справи по тому ж факту (п. 11 ч. 1 ст.

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

б КПК); неотримання згоди держави, яка видала особу, стосовно даного злочину (п. 12 ч. 1 ст. 6 КПК), є нейтральними (процесуальними), тобто такими, при встановленні яких питання про винуватість (невинуватість) особи не вирішується.

Між тим чинний КПК передбачає ще одну форму закінчення досудового слідства, яка має декілька підвидів, а саме, закінчення досудового слідства винесенням постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з: 1) дійовим каяттям; 2) примиренням обвинуваченого з потерпілим; 3) із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру в порядку, передбаченому статтею 447 КПК; 4) з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації; 5) із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності; 6) закінчення строків давності притягнення неповнолітнього до кримінальної відповідальності; 7) зміною обстановки (ст. ст. 7-11-1 КПК).

Дослідженню питання щодо підстав і умов звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності в тій чи іншій мірі приділяли увагу науковці як у галузі кримінального, так і у галузі кримінально-процесуального права, а саме Ю. В. Баулін, С. М. Благодир, Л. В. Головка, О. А. Губська, А. Я. Дубинський, С. Г. Келіна, О. Ф. Ковітіді, В. О. Попелюшко, Н. З. Рогатинська, Л. Д. Удалова, П. В. Хряпінський та інші. Проте окремо питання процесуальної форми закінчення досудового слідства винесенням постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності в науковій літературі поки що не розглядалося, в тому

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzd.pdf>.

числі, питання підвидів і різновидів даної форми закінчення досудового слідства, а її кримінально-правові та кримінально-процесуальні підстави і умови висвітлені лише частково, що і зумовлює вибір предмета та мети дослідження даної статті.

Розглядувана форма закінчення досудового слідства має таку історію.

Стаття 15 КПК УРСР 1960 року в початковій редакції закріплювала принцип презумпції невинуватості наступним чином: "Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину і підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду" [1, с. 18]. Із внесенням до неї змін Законом від 16 квітня 1984 року формулювання цього принципу дещо видозмінилося: "Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду і у відповідності із законом" [2, с. 32].

Незважаючи на закріплення презумпції невинуватості як принципу кримінального судочинства теорія і практика кримінального процесу визнавала існування винятків з даного принципу. Так, наприклад, П. Г. Цупренко у Науково-практичному коментарі до КПК УРСР зазначав, що "як винятки, у випадках, коли органи попереднього слідства, прокурор чи суд звільняють особу від кримінальної відповідальності і закривають справу за такими не реабілітуючими її підставами, як закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, наявність акту амністії чи помилування, смерть особи, зміна обстановки, а також у зв'язку з передачею на поруки (пп. 3,4, 8 ст. 6, ч. 1 ст. 7, ст. 10), вони фактично визнають цю особу винною, оскільки остаточно вирішують всі питання кримінальної справи" [2, с. 33].

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

Із-за зміни політичної ситуації через здобуття Україною незалежності, з прийняттям Конституції України і закріпленням в ній принципу презумпції невинуватості як одного з основоположних (ст. 62) та приєднанням України до міжнародно-правових актів, у яких цей принцип в тій чи іншій редакції уже був прописаним (ч. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ч. 2 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права), виникла нагальна необхідність узгодження інституту звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності з даним принципом. Таке узгодження було здійснено Законом від 12 липня 2001 року "Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України".

Згідно з цим Законом слідчий був позбавлений права закриття кримінальних справ з nereабілітуючих підстав, вирішення даного питання віднесено до виключної компетенції суду. Формою ж його вирішення на досудовому слідстві стало складання прокурором або слідчим за згодою прокурора мотивованої постанови про направлення кримінальної справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності (ст. ст. 7 – 11-1 КПК). Тобто, Закон по суті запровадив нову форму закінчення досудового слідства, хоча й не виділив її в ст. 212 КПК.

При цьому закон передбачив декілька підвидів даної форми закінчення досудового слідства в залежності від кримінально-правових та кримінально-процесуальних підстав і умов. Вони передбачені як у кримінальному матеріальному (ст. ст. 44-49 Кримінального кодексу України (далі – КК), так і в кримінально-процесуальному законі (ст. ст. 7 – 11-1 КПК). Тому інститут звільнення обвинуваченого від кримінальної

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

відповідальності по праву відносять до комплексного кримінально-правового та кримінально-процесуального [3, с. 288].

Першим підвидом даної форми закінчення досудового слідства є *винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям* (п. 1 ч. 1 ст. 7-1, ст. 7-2 КПК – ст. 45 КК).

Для цього слідчим мають бути встановлені умови (підстави), передбачені ст. 45 КК, а саме: 1) факт вчинення особою злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості; 2) вчинення цього злочину вперше; 3) дійове каяття особи. Останнє має характеризуватися трьома складовими взаємопов'язаними елементами: 1) щирим розкаянням у вчиненому злочині; 2) активним сприянням розкриттю цього злочину та, 3) повним відшкодуванням завданих цією особою збитків або усуненням заподіяної шкоди [4, с. 130].

Наведені обставини як підстави та умови закінчення досудового слідства складають предмет доказування у такій категорії справ. Отже, інші обставини, передбачені загальною нормою КПК про предмет доказування (предмет обвинувачення) [3, с. 297], зокрема, ті, що впливають на ступінь тяжкості злочину, а також обставини, що характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують та обтяжують покарання (п. 3 ч. 1 ст. 64 КПК) тут встановлювати потреби немає, оскільки вони не мають жодного правового (матеріально- та процесуально-правового) значення.

Виключно ж процесуально-правові підстави та умови закінчення досудового слідства винесенням постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям є: 1) пред'явлення обвинувачення; 2) роз'яснення його суті; 3) роз'яснення підстави звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності; 4) роз'яснення права заперечувати проти закриття справи з цієї підстави; 5) згода особи на закриття справи з цієї підстави. Слід зазначити, що дані процесуальні підстави і умови стосуються також інших підвидів аналізованої форми закінчення досудового слідства. Винятки складають лише винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки, у зв'язку з примиренням обвинуваченого з потерпілим і винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру, про що буде зазначено при їх аналізі.

Наступним підвидом є *винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням його з потерпілим (п. 2 ч. 1 ст. 7-1, ст. 8 КПК – ст. 46 КК)*.

Матеріально-правовими умовами та підставами винесення прокурором або слідчим за згодою прокурора постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим є: 1) вчинення особою злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості; 2) вчинення цього злочину вперше; 3) примирення винного з потерпілим; 4) відшкодування завданих ним збитків або усунення заподіяної шкоди.

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

При цьому закон не вимагає, щоб таке відшкодування або усунення шкоди було здійснено у повному обсязі. Важливо, щоб винним були задоволені претензії потерпілого. На відміну від дійового каяття, де розмір відшкодування повинен обґрунтовуватися матеріалами кримінальної справи, незадоволення вимог потерпілого щодо відшкодування, навіть якщо такі вимоги є завищеними, має наслідком неможливість застосування ст. 46 КК [4, с. 140-141].

Особливістю процесуально-правових підстав та умов винесення постанови про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у даному випадку є те, що, окрім загальних для аналізованої форми закінчення досудового слідства процесуально-правових підстав і умов, їй також властиві наступні: 1) винесення постанови про визнання особи потерпілим у справі; 2) фіксація в справі у будь-який процесуальний спосіб факту примирення винної особи з потерпілим.

Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею його на поруки (п. 4 ч. 1 ст. 7-1, ст. 10 КПК – ст. 47 КК).

Матеріально-правовими підставами та умовами винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею його на поруки є: 1) вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості; 2) вчинення злочину вперше; 3) щире каяття особи у вчиненому злочині, яке полягає у визнанні особою своєї вини, висловленні жалю з приводу

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

вчиненого, наданні обіцянки не скоювати злочинів (правопорушень) та виконувати умови поруки.

Особливістю процесуально-правових підстав та умов закінчення досудового слідства у такій формі є наявність, окрім наведених вище загальних процесуально-правових підстав та умов, також протоколу загальних зборів колективу підприємства, установи чи організації, що містить клопотання колективу, членом якого є особа, про передачу її на поруки [5, с. 125].

Окрім того, щире каяття особи повинне знайти своє відображення у процесуальних документах кримінальної справи [4, с. 143].

Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності внаслідок зміни обстановки (ст. 7 КПК – ст. 48 КК).

В даному випадку підставами (умовами) винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності є: 1) вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості; 2) вчинення злочину вперше. Окрім того, стаття 48 КК передбачає дві альтернативні, самостійні матеріально-правові підстави (умови) вирішення питання про закінчення досудового слідства у такий спосіб: 1) втрата діянням на час розслідування кримінальної справи суспільної небезпечності внаслідок зміни обстановки та, 2) втрата особою на час розслідування кримінальної справи суспільної небезпечності внаслідок зміни обстановки.

Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

у зв'язку із закінченням строків давності (п. 5 ч. 1 ст. 7-1, ст. 11-1 КПК – ст. 49 КК).

Під давністю притягнення до кримінальної відповідальності за вчинений злочин розуміється закінчення вказаних у кримінальному законі строків, після чого особа, яка вчинила злочин, звільняється від кримінальної відповідальності. Матеріально-правовими підставами та умовами винесення прокурором, а також слідчим за згодою прокурора постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності в даному випадку є: 1) вчинення особою злочину невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину за винятком злочинів проти миру та безпеки людства, що передбачені ст. ст. 437-439 і ч. 1 ст. 442 КК; 2) сприятливий вплив певних строків давності з дня вчинення злочину до набрання законної сили обвинувальним вироком суду, яким особа засуджена за вчинений нею злочин певної тяжкості. При цьому сприятливим визнається такий вплив зазначених строків давності, за якого особа, що вчинила злочин, протягом цих строків виконала дві умови, взяті у своїй сукупності, а саме: 1) не ухилялася від слідства або суду та, 2) не вчинила нового злочину середньої тяжкості, тяжкого або особливо тяжкого злочину [4, с. 163].

Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (п. 5 ч. 1 ст. 7-1, ст. 11-1 КПК – ст. 49, ч. 1, 2 ст. 106 КК).

Матеріально-правовими підставами та умовами винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

обвинуваченого від кримінальної відповідальності в даному випадку є:

- 1) вчинення особою злочину невеликої чи середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину у віці до вісімнадцяти років;
- 2) сприятливий вплив строків давності, визначених статтею 106 КК, при якому особа, що вчинила злочин, виконала обидві умови: а) не ухилялася від слідства або суду; б) не вчинила нового злочину середньої тяжкості, тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру (п. 3 ч. 1 ст. 7-1, ст. 9 КПК – ст. 97 КК).

Матеріально-правовими підставами і умовами закінчення досудового слідства у такій формі є: 1) вчинення неповнолітнім злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості; 2) вчинення злочину вперше; 3) наявність висновку суду про те, що його виправлення можливе без застосування покарання.

Тут, щоправда, існує певна неузгодженість норм кримінально-матеріальних та кримінально-процесуальних. Зокрема, якщо ч. 1 ст. 97 КК визначає, що підставою даного виду звільнення від кримінальної відповідальності є вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості, то ч. 1 ст. 447 КПК вказує, що суд при розгляді кримінальної справи виносить постанову, а суддя – ухвалу про закриття справи і вирішує питання про застосування примусових заходів виховного характеру стосовно неповнолітнього, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне привести у відповідність дані норми і визначити чітко при вчиненні якої із

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzd.pdf>.

категорій злочинів можливе застосування щодо неповнолітнього примусових заходів виховного характеру.

Особливістю процесуально-правових підстав і умов закінчення досудового слідства винесенням постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру є: 1) пред'явлення неповнолітньому обвинувачення у вчиненні злочину; 2) роз'яснення суті обвинувачення; 3) роз'яснення підстави звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності; 4) роз'яснення права заперечувати проти закриття справи з цієї підстави; 5) згода неповнолітнього на звільнення його від кримінальної відповідальності.

Одним із підвидів розглядуваної форми закінчення досудового слідства є винесення постанови про направлення кримінальної справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності з підстав та умов, передбачених Особливою частиною КК. Цей підвид має 20 різновидностей в залежності від конкретних матеріально-правових умов та підстав звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених: ч. 2 ст. 111 КК (державна зрада); ч. 2 ст. 114 КК (шпигунство); ч. 3 ст. 175 КК (невплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат); ч. 4 ст. 212 КК (ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)); ч. 4 ст. 212-1 КК (ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування); ч. 2 ст. 255 КК (створення злочинної організації); ч. 2 ст. 258-3 КК (створення

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

терористичної групи чи терористичної організації); ч. 4 ст. 258-5 КК (фінансування тероризму); ч. 6 ст. 260 КК (створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань); ч. 3 ст. 263 КК (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами); ч. 4 ст. 289 КК (незаконне заволодіння транспортним засобом); ч. 4 ст. 307 КК (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів); ч. 4 ст. 309 КК (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту); ч. 4 ст. 311 КК (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів); ч. 5 ст. 321 КК (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів); ч. 4 ст. 321-1 КК (фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів); ч. 5 ст. 368-3 КК (комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми); ч. 5 ст. 368-4 (підкуп особи, яка надає публічні послуги); ч. 6 ст. 369 КК (пропозиція або давання хабара); ч. 4 ст. 401 КК (вчинення військових злочинів).

Вказані підстави іменують спеціальними [3, с. 300]. Порядок їх застосування в КПК прямо не передбачений. Тому тут слід керуватися постановою Пленуму Верховного Суду України №12 від 23 грудня 2005 року "Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності" (абз. 3 п. 1) та,

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

відповідно, постановою Пленуму Верховного Суду України №4 від 26 квітня 2002 року "Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів" (абз. 2, 3 п. 23) і застосовувати аналогію кримінально-процесуального закону (ст. ст. 7-1 – 11-1 КПК) [6; 7].

Слід зазначити, що правове регулювання підстав та умов інституту звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності має певні неузгодженості, що негативно позначається на слідчій (та судовій) практиці його застосування.

Наприклад, у ст. 45 КК вказано, що особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, "звільняється" від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення злочину щиро покаялася, активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду. Тобто, припис кримінального закону в даному відношенні носить імперативний характер. Він зобов'язує суд при встановленні вказаних обставин звільнити особу від кримінальної відповідальності. Натомість відповідно до ч. 1 ст. 7-2 КПК прокурор, а також слідчий за згодою прокурора за наявності підстав, зазначених у статті 45 КК, "вправі" своєю мотивованою постановою направити кримінальну справу до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності. Тобто, припис процесуального закону в даному випадку є дискреційним. Він допускає у вирішенні цього питання і розсуд слідчого та прокурора, і розсуд суду.

Подібна неузгодженість між нормами матеріального та процесуального законів має місце і при винесенні постанови про

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Так, норма ст. 46 КК про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим є імперативною, а положення ч. 1 ст. 8 КПК – дискреційним, бо також допускає розсуд слідчого, прокурора і суду.

Отже, наведене вище свідчить про нагальну необхідність узгодження кореспондуючих між собою кримінальних матеріальних та кримінальних процесуальних норм інституту звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності в частині умов та підстав такого звільнення, а сама форма закінчення досудового слідства винесенням постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності має бути зазначена в спеціальній нормі КПК (ст. 212).

Список використаних джерел

1. Кримінально-процесуальний кодекс Української РСР : Науково-практичний коментарій / Відповідальний редактор перший заступник Прокурора Української РСР М. Т. Самаєв. – К. : Видавництво політичної літератури України, 1968. – 400 с.

2. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР : Науч. – практ. коммент. / В. Г. Белоусенко, Ю. М. Грошевой, А. Я. Дубинский и др.; Отв. ред. П. Г. Цупренко. – К. : Политиздат Украины, 1984. – 595 с.

3. Попелюшко В. О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України : правові, теоретичні та прикладні проблеми : Монографія. 2-ге

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzd.pdf>.

видання, змінене і доповнене / В. О. Попелюшко. – Острог: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2010. – 600 с.

4. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності: Монографія / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.

5. Хряпінський П. В. Спірні питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності / П. В. Хряпінський // Вісник Академії адвокатури України. – Випуск 6. – 2006. – С. 120-128.

6. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного Суду України №12 від 23 грудня 2005 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=v0012700-05>.

7. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України №4 від 26 квітня 2002 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0004700-02>.

Боржецька Н. Л.

Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства

У статті аналізуються окремі проблеми законодавчого регулювання однієї із форм закінчення досудового слідства – винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

обвинуваченого від кримінальної відповідальності. Автор звертає увагу на історію виникнення четвертої форми закінчення досудового слідства, її підвиди та різновиди, умови і підстави винесення прокурором або слідчим за згодою прокурора постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності, наголошує на існуючій неузгодженості окремих кримінально-матеріальних та кримінально-процесуальних норм даного інституту, а також пропонує можливі шляхи вирішення досліджуваних проблем

Ключові слова: форма закінчення досудового слідства, постанова про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності, звільнення від кримінальної відповідальності, принцип презумпції невинуватості

Боржецкая Н. Л.

Вынесение постановления о направлении дела в суд для решения вопроса об освобождении обвиняемого от уголовной ответственности как отдельная форма окончания досудебного следствия

В статье анализируются отдельные проблемы законодательного регулирования одной из форм окончания досудебного следствия – вынесение постановления о направлении дела в суд для решения вопроса об освобождении обвиняемого от уголовной ответственности. Автор обращает внимание на историю возникновения четвертой формы окончания досудебного следствия, её подвиды и разновидности, условия и основания для вынесения прокурором или следователем с согласия прокурора постановления о направлении дела в суд для решения вопроса

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.

об освобождении обвиняемого от уголовной ответственности, подчёркивает существующую несогласованность отдельных уголовно-материальных и уголовно-процессуальных норм этого института, а также предлагает возможные пути решения исследованных проблем

Ключевые слова: форма окончания досудебного следствия, постановление о направлении дела в суд для решения вопроса об освобождении обвиняемого от уголовной ответственности, освобождение от уголовной ответственности, принцип презумпции невиновности

Borzhets'ka N. L.

The delivery of the decision on bringing a case about the release of a defendant from criminal liability to court as a particular form of pre-trial investigation completion

Some problems of the legislative regulation of one of the forms of pre-trial investigation completion, in particular the delivery of the decision on bringing a case about the release of a defendant from criminal liability to court, are analysed in the article. The author pays attention to the history of the origin of the fourth form of pre-trial investigation completion, its kinds and variations, conditions and reasons to deliver the decision on bringing a case about the release of a defendant from criminal liability to court by a prosecutor or investigator with a prosecutor's consent. The existing inconsistency of some criminal and procedural criminal norms of this institution are emphasized, and the possible ways of how to solve the problems under research are offered

Key words: the form of pre-trial investigation completion, the decision on bringing a case about the release of a defendant from criminal liability to court, the release from criminal liability, the presumption of innocence principle

▪ Винесення постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового слідства / Н. Л. Боржецька // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – № 2(4) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11bnlzds.pdf>.